

ALLE
LEERLINGEN
ACTIEF EN
ALERT

DR. SPENCER KAGAN

COÖPERATIEVE WERKFORMEN

voor elke groep en ieder vak

BEWERKT DOOR TAMARA KAMMAN, SANDRA LOUSBERG EN CAROLA RIEMENS

bazalt

Colofon

Vertaling:	Benescript
Bewerking voor het Nederlandse onderwijs:	Tamara Kamman, Sandra Lousberg en Carola Riemens
Projectleiding/eindredactie:	Nicole van de Velde
Vormgeving cover:	Nanja Toebak
Vormgeving binnenwerk:	Sabrina Wakker, www.wakkerdesign.nl
Illustraties:	Kagan Publishing
Drukwerk:	PrintSupport4U
Oorspronkelijke titel:	59 Kagan Structures
Auteurs:	Dr. Spencer Kagan, Miguel Kagan en Laurie Kagan
Oorspronkelijke uitgever:	Kagan Publishing (www.KaganOnline.com)

© 2019 by Kagan Publishing

All rights are reserved by Kagan Publishing. No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopy, recording or any information storage or retrieval system, without prior written permission from Kagan Publishing.

ISBN: 978-94-6118-282-1

Bazalt Educatieve Uitgaven
1e druk 2020

© Bazalt Educatieve Uitgaven 2020

Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd of doorgegeven in welke vorm dan ook zonder schriftelijke toestemming van Bazalt.

Voor informatie over workshops, trainingen en coaching aansluitend bij deze uitgave, kunt u terecht bij onderstaande organisaties.

Bazalt
Postbus 21778
3001 AT Rotterdam
T 088-5570500 (uitgaven)
088-5570570 (training/coaching)
www.bazalt.nl

HCO
Postbus 53509
2505 AM Den Haag
T 070-4482828
www.hco.nl

RPCZ
Postbus 351
4380 AJ Vlissingen
T 0118-480880
www.rpcz.nl

Bazalt maakt deel uit van de Bazalt Groep en werkt daarin samen met partners HCO en RPCZ.

Coöperatieve werkvormen voor elke groep en ieder vak

Samenwerken is een belangrijke vaardigheid die leerlingen nodig hebben om goed te kunnen functioneren in de samenleving. Coöperatief werken is een goede manier om deze vaardigheid te oefenen. Al in de kleutergroepen kan worden begonnen met coöperatieve werkvormen. De gedachte hierachter is dat kinderen niet alleen leren van de interactie met de leerkracht, maar ook van interactie met elkaar. Spencer Kagan is dé onderwijsexpert op het gebied van coöperatief leren. In veel landen wordt zijn aanpak gebruikt. Kagan is sterk in het gebruiken van specifieke didactische werkvormen die alle leerlingen 'dwingen' actief mee te doen en alert te blijven.

Coöperatieve werkvormen kunnen bij alle vakken en voor alle leeftijden worden toegepast. Het zijn vaste structuren waaraan je zelf inhoud toevoegt. Dit boek bevat 59 van zulke werkvormen. Ze worden uitgevoerd door tweetallen, teams van vier, of de hele groep.

- De werkvormen zijn zo gestructureerd dat elke leerling precies weet wat zijn rol is en wanneer hij iets moet doen. Dat voorkomt dat samenwerken rommelig groepswork wordt, waarbij sommige leerlingen de boel monopoliseren, sommigen zich op de achtergrond houden of niemand initiatief neemt.
- Iedere werkvorm is stapsgewijs opgebouwd.
- Je kunt leerlingen zo'n coöperatieve structuur goed aanleren, zodat het een vaste gewoonte in de groep wordt.
- Er wordt veel aandacht besteed aan een effectief coöperatief klassenmanagement.
- Al inoefenend met de leerlingen breid je je repertoire aan werkvormen uit, totdat je er een aantal 'uit je mouw kunt schudden'.

Coöperatief leren is een krachtig middel om de leerresultaten te verbeteren. Dat vindt niet alleen dr. Kagan; ook topwetenschappers als John Hattie en Robert Marzano hebben zich daar positief over uitgelaten. Het resultaat overtreft volgens hun meta-analyses de alternatieven, zoals zuiver klassikale lessen, individueel leren en competitief leren.

Coöperatief leren is een heel precies en gestructureerd proces, op geen enkele manier te vergelijken met het veel voorkomende groepswork, dat erg weinig effect heeft op de leerresultaten.

Het is goed om de leraren vooraf te laten trainen in het werken met coöperatieve structuren, zodat ze het al in zekere mate beheersen voor ze het in de groep toepassen.

Dook Kopmels

Manager Bazalt Educatieve Uitgaven

Coöperatieve werkvormen

OVERZICHT VAN DE STRUCTUREN

1. Binnen/Buiten Kring
2. Roterende Rijen
3. Denker-Schrijver
4. FlitsKaart Ster
5. GedachtenNotities
6. Genummerde Koppen Bij Elkaar
7. Genummerde Koppen Op Reis
8. Genummerde Koppen Per Tweetal
9. IdeeënRondje
10. Ik Ook Groepen
11. Instant Star
12. Kinesthetische Symbolen
13. Laat Zien
14. Lees & Vraag
15. Luister Goed!
16. MiddelPunt
17. PraatKaartjes
18. RondPraat
19. 4S BreinStorm
20. Denk-Schrijf-RondPraat
21. Doorgaande RondPraat
22. Een Beurt-RondPraat
23. RondPraat op Tijd
24. RondPraat & Schrijven
25. RondPraat Consensus
26. Samenvat Signaal
27. Schud & Pak
28. Pak & Vertel
29. Schud & Pak Tweetal
30. TafelRondje
31. 4S TafelRondje
32. Doorgaand TafelRondje
33. Een Beurt-TafelRondje
34. Geef & Prijs
35. Simultaan TafelRondje
36. TafelRondje & Consensus
37. TafelRondje Op Tijd
38. TafelRondje Per Tweetal
39. Simultaan TafelRondje Per Tweetal
40. TafelRondje Per Tweetal Consensus
41. Team Interview
42. TweeGesprek
43. TweeGesprek Op Reis
44. Onzichtbare Expert
45. TweeGesprek Op Tijd
46. Tweetal Interview Op Tijd
47. Positief Roddelen
48. TweePraat
49. TweePraat Interview
50. TweePraat Lezen
51. TweePraat & Schrijven
52. TweePraat Op Herhaling
53. TweePraat Vragen
54. TweePraat Vragen Op Reis
55. Tweetal Coach
56. Mix-Tweetal-Coach
57. Vraag & Ruil
58. Papierbal
59. Vraag & Vergelijk

In dit boek

Wat is een Kagan-structuur?

Dit boek gaat over coöperatieve werkvormen. Deze werkvormen (structuren) zijn vaste didactische structuren die ontworpen zijn om leerlingen te laten samenwerken en hun betrokkenheid te vergroten. Structuren bestaan uit een reeks herhaalbare stappen die beschrijven hoe leerlingen met elkaar praten over de lesstof. Ze kunnen gebruikt worden voor allerlei onderwerpen en op allerlei niveaus. Zo kan een basisschoolleraar **RondPraat** gebruiken bij maatschappijleer om leerlingen verschillende soorten hulpverleners te laten opnoemen, een wiskundedocent in de onderbouw van de middelbare school kan **RondPraat** gebruiken om leerlingen de stappen van een algoritme te laten herhalen en in de bovenbouw van de basisschool kan een leraar **RondPraat** gebruiken om leerlingen te laten vertellen over het thema van een kort verhaal dat ze zojuist gelezen hebben. De stappen van de structuur zijn hetzelfde, ongeacht het niveau en het onderwerp. Dat maakt van de structuren zo'n krachtig middel. Als je één nieuwe structuur hebt aangeleerd, kun je die op allerlei manieren gebruiken om de betrokkenheid van leerlingen te vergroten.

Kagan-structuren zijn ontstaan uit de theorie van en het onderzoek naar coöperatief leren. Coöperatief leren is een van de onderwijsvernieuwingen waarnaar het meeste onderzoek is gedaan. Onderzoek na onderzoek heeft uitgewezen dat ze veel effectiever zijn dan traditionele individuele en competitieve lesmethoden. Leraren en scholen die de Kagan-structuren gebruiken, bevestigen het onderzoek en geven aan dat de prestaties enorm verbeterd zijn, de leerlingen zich positiever gedragen en er minder probleemgedrag is.

Waarom zijn er zoveel structuren?

Er zijn zoveel strategieën omdat er zoveel gedaan moet worden in de klas. Kagan-structuren zijn aantrekkelijke alternatieven voor traditionele manieren van lesgeven. **MiddelPunt** bijvoorbeeld, is een manier om te brainstormen en ideeën uit te wisselen in teams. **Schud & Pak** is een geweldige teamstructuur om de

lesstof op een speelse manier te herhalen. **Tweetal Coach** is een structuur waarmee leerlingen in tweetallen opdrachten maken en een prettig alternatief voor het traditionele werkblad. Met elke structuur wordt een ander onderwijsdoel bereikt. Weten wanneer je welke structuur gebruikt is een van de eigenschappen van een goede leraar.

Een andere reden voor het grote aantal structuren is dat leerlingen behoefte hebben aan nieuwe dingen. Als ze elke dag hetzelfde doen, wordt school saai. Het wordt monotoon als elke dag eruitziet als de dag ervoor – andere dag, zelfde patroon. Motivatie en leren zijn nauw met elkaar verweven. Als leerlingen op school op verschillende manieren met verschillende klasgenoten samenwerken, zal het leren hen niet gaan vervelen. Dan is het nieuw en leuk in de klas. Leraren die uiteenlopende structuren leren en gebruiken, houden hun leerlingen gemotiveerd. Die zullen ernaar uitkijken en zich afvragen met wie ze vandaag gaan samenwerken. Afwisseling maakt het leven leuk en structuren maken het leren leuk.

Hoe zijn de structuren ingedeeld?

In dit boek staan de structuren op alfabetische volgorde. Aanverwante structuren zijn echter bij de basisstructuur ingedeeld. Zo vind je bij de structuur **TafelRondje** de variaties daarop, zoals **TafelRondje Op Tijd**, **TafelRondje & Consensus** en **Simultaan TafelRondje**. Door soortgelijke structuren bij elkaar te zetten, komt de relatie ertussen duidelijk naar voren en zijn ze gemakkelijk te vinden en te leren.

Visie

Dit boek promoot een andere visie op onderwijs. In deze visie zijn alle leerlingen elke dag opnieuw actief betrokken en hebben leraren een breed scala aan structuren om de interactie tussen leerlingen over allerlei onderwerpen te bevorderen. In deze visie zijn leerlingen veel gemotiveerder om te leren, omdat gehoor gegeven wordt aan hun natuurlijke drang om te

bewegen, te communiceren en informatie te verwerken. Leerlingen bloeien op, omdat ze veel meer begrijpen en onthouden door te doen en te praten in plaats van te luisteren. Dit boek promoot een visie waarin leerlingen zich thuis voelen in de klas, omdat ze dagelijks praten en samenwerken met partners en klas- en teamgenoten die hen kennen, aardig vinden en respecteren.

Dit boek promoot een visie waarin leerlingen 100% betrokken zijn. Dit boek is voor u: de welkenkende leraar die de moed heeft om van tradities af te stappen en een totaal nieuwe manier van lesgeven te omarmen, zodat leerlingen van deze visie kunnen profiteren.

Doel + inhoud + structuur = activiteit

Het doel en de inhoud van de les bepalen de structuurkeuze. Dit blijft het uitgangspunt bij het werken met Kagan-structuren: niet de structuur staat voorop, maar het doel van de les! De structuur is juist een krachtig middel om in te zetten om het lesdoel te bereiken. Ga daarom nooit lessen maken bij structuren, maar kies bewust de juiste structuur bij het doel en de inhoud van de les.

Dit boek kan een handig hulpmiddel zijn bij het maken van die keuze, want bij alle structuren staan de functies vermeld. Ook een reeks van voorbeelden die de leraar zal herkennen, vergemakkelijkt het maken van een keuze voor een structuur bij een les.

Hoe worden de structuren gepresenteerd?

De hoofdstructuren worden steeds op dezelfde manier gepresenteerd. Eerst wordt een samenvatting van de structuur gegeven. Zo krijg je in één oogopslag een idee van het grote plaatje. De samenvatting maakt het ook gemakkelijk om de juiste structuur te vinden of om je kennis snel op te frissen. Daarna wordt beschreven hoe de structuur werkt. De stap-voor-stap uitleg is wellicht het nuttigst.

Onthoud dat de stappen met zorg zijn bedacht en dat achter elke stap een reden zit. De structuren zijn gebaseerd op bewezen onderwijsprincipes en elke stap heeft een doel. Als je een of twee stappen overslaat, gaat dat ten koste van de effectiviteit van de structuur. Daarmee zou bijvoorbeeld het onderdeel verloren

gaan dat ervoor zorgt dat alle leerlingen in gelijke mate meedoen. Of je schrappt de individuele verantwoordelijkheid, die cruciaal is voor het bevorderen van de prestaties van alle leerlingen. Als we belangrijke stappen weglaten, verzwakken we de structuren en dat heeft negatieve gevolgen voor het leervermogen van de leerlingen. Als je de structuren op de juiste manier gebruikt, hebben de leerlingen er het meeste baat bij.

Je krijgt ook praktische tips voor het gebruik van de structuren. Deze zijn ontwikkeld op basis van jarenlange ervaring. Onder 'Suggesties voor verschillende vakken' staan ideeën voor hoe je de structuren kunt gebruiken bij rekenen/wiskunde, talen, maatschappijleer, natuurkunde en andere vakken. Deze helpen je op weg bij het gebruiken van de structuren in je eigen klas. Jij weet het beste welke lesstof behandeld moet worden en we raden je aan om na te denken over en ideeën op te schrijven voor hoe je de structuren kunt integreren in je eigen lesprogramma's.

Bij enkele structuren staan opdrachtbladen. Sommige bladen zijn een sjabloon dat je kunt gebruiken bij het bedenken van jouw eigen activiteiten. Andere bladen zijn voorbeeldactiviteiten. Ze zijn niet bedoeld als activiteiten die je moet doen met jouw leerlingen, maar als voorbeeld op basis waarvan je jouw eigen sjabloon kunt maken bij een structuur. Voor kant-en-klare activiteiten als Klas- en TeamBouwers heeft Bazalt andere uitgaven¹. Je kunt deze werkbladen downloaden op www.bazalt.nl/cooperatieve-werkvormen.

De aanverwante structuren worden minder uitgebreid beschreven dan de hoofdstructuren. Ze bevatten een beschrijving van de structuur en een korte stap-voor-stap uitleg.

¹ *Bouwen aan Klasklimaat* (S. Kagan, L. Kagan, M. Kagan & D. Kopmels, 2003) en *TeamBouwers* (S. Kagan, L. Kagan, M. Kagan & D. Kopmels, 2004)

Structuur #1

Binnen/Buiten Kring

★ = zeer aanbevolen
• = aanbevolen

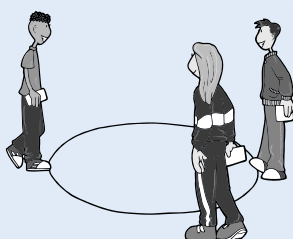
Coöperatieve structuren	KlasBouwer TeamBouwer Sociale vaardigheden Communicatievaardigheden Besluitvorming Beheersing Procedureel leren Informatie-uitwisseling Denkvaardigheden Informatie presenteren									
	Interpersoonlijk					Inhoud van het onderwijs				
Binnen/Buiten Kring	★		★	★		★	•	★	★	★

Stappen

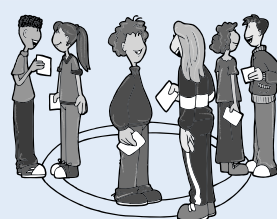
Stap 1

Partners A vormen een Buiten Kring

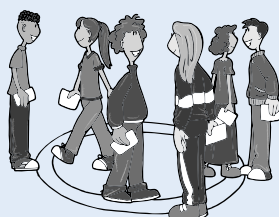
Stap 4

De partners wisselen van rol

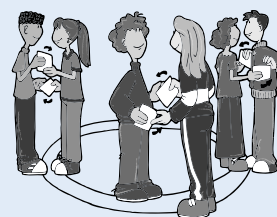
Stap 2

Partners B vormen een Binnen Kring

Stap 5

De partners ruilen de kaarten om

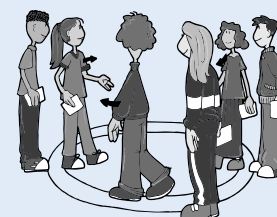
Stap 3

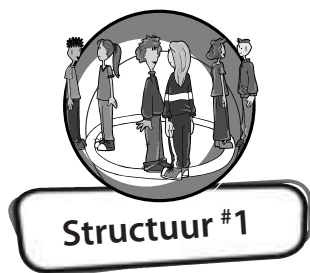
De Binnen Kring stelt een vraag; de Buiten Kring geeft een antwoord

Stap 6

De partners draaien

Binnen/Buiten Kring

De leerlingen draaien in twee cirkels om steeds met nieuwe partners ideeën uit te wisselen en vraag- en antwoordopdrachten te doen.

Voor **Binnen/Buiten Kring** vormen de leerlingen twee cirkels. Beide cirkels bestaan uit hetzelfde aantal leerlingen. Leerlingen in de binnenste cirkel staan met hun gezicht naar een leerling in de buitenste cirkel. **Binnen/Buiten Kring** kan op twee manieren uitgevoerd worden: of de leraar stelt vragen of er wordt gewerkt met vraagkaarten. In het eerste geval noemt de leraar een onderwerp of stelt hij een vraag, waarna de leerlingen ideeën uitwisselen met hun partner. Dit kan plaatsvinden in de vorm van een gesprek, een **TweeGesprek** of een **TweeGesprek Op Tijd**, zodat beide partners evenveel tijd krijgen om hun ideeën te delen. Als er wordt gewerkt met vraagkaarten, vindt de uitwisseling plaats aan de hand van kaarten waarop een vraag of opdracht staat. In dat geval hebben beide leerlingen een kaart, die ze gebruiken om hun partner een vraag te stellen. Nadat de tweetallen ideeën hebben uitgewisseld, zegt de leraar dat de leerlingen hun kaarten moeten ruilen en moeten doordraaien, zodat ze tegenover een nieuwe partner komen te staan.

Binnen/Buiten Kring is een structuur waar leerlingen energie van krijgen, die hen helpt om elkaar vragen te stellen, informatie uit te wisselen of met klasgenoten te praten over projecten, verhalen, boekverslagen of andere creatieve opdrachten.

Voordelen

Leerlingen...

- ... maken opdrachten of wisselen informatie uit met veel partners.
- ... maken kennis met meerdere gezichtspunten.
- ... stellen steeds opnieuw een vraag aan een klasgenoot.
- ... krijgen energie omdat ze in beweging zijn.
- ... creëren iets nieuws en kunnen de aandacht vasthouden als ze steeds een nieuwe partner krijgen.

Stappen

Vorbereiding: De leraar bereidt de vragen of opdrachten voor of maakt samen met de leerlingen vraagkaarten, één per leerling. De leerlingen vormen tweetallen.

Stap 1

Partners A vormen een Buiten Kring

De partners A van elk tweetal maken een grote cirkel in de klas en kijken naar binnen. "Partners A, maak een grote cirkel in de open ruimte in de klas. Partners B, kijk waar je partner naartoe loopt."

Stap 2

Partners B vormen een Binnen Kring

De partners B lopen naar hun partner en gaan tegenover hem staan. De klas staat nu in twee cirkels tegenover elkaar. "Partners B, zoek je partner op en ga tegenover hem staan."

Gedifferentieerde instructie

Er kunnen twee Binnen/Buiten Kringen gemaakt worden, waarbij de moeilijkheidsgraad van de vragen of het onderwerp op de kaarten is afgestemd op de leerlingen in de verschillende kringen.

- De moeilijkheidsgraad kan worden aangepast door de ene kring meerkeuzevragen te geven en de andere kring open vragen.
- Leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften kunnen aan een buddy gekoppeld worden, die met hen meedraait en hulp biedt.

Stap
3

De Binnen Kring stelt een vraag;

de Buiten Kring geeft een antwoord

Vraagkaarten. De leerlingen in de Binnen Kring stellen de vraag op hun vraagkaart; de leerlingen in de Buiten Kring geven antwoord. De leerlingen in de Binnen Kring geven een compliment of coachen.

Vragen van de leraar. De leraar stelt een vraag en vraagt de leerlingen in de Binnen Kring, de Buiten Kring of allebei (**TweeGesprek Op Tijd**) om informatie met hun partner uit te wisselen. "Wat heb je dit weekend gedaan? Iedereen denkt na. De leerlingen in de Binnen Kring hebben dertig seconden de tijd om hun antwoord te geven."

Stap
4

De partners wisselen van rol

De leerlingen in de Buiten Kring stellen een vraag, luisteren en geven vervolgens een compliment of coachen. "Leerlingen in de Binnen Kring, nu zijn jullie aan de beurt om dertig seconden lang antwoord te geven."

Stap
5

De partners ruilen de kaarten om

Wanneer gebruikgemaakt wordt van vraagkaarten, ruilen de partners hun kaarten om. Om aan te geven dat ze klaar zijn om te draaien, draaien de leerlingen in de Binnen Kring zich om en kijken ze naar het midden van de cirkel.

Stap
6

De partners draaien

De leerlingen kijken elkaar aan en draaien vervolgens een kwartslag, zodat ze met hun rechterschouder naar hun partner toe staan. Óf de leerlingen in de Binnen Kring óf de leerlingen in de Buiten Kring draaien naar een nieuwe partner. De leraar kan een aantal meegeven: "Kijk je partner aan. Draai een kwartslag, zodat je met je rechterschouder naar je partner toe staat. Binnen Kring, loop drie leerlingen vooruit." De leerlingen kunnen in koor meetellen tijdens het draaien.

Herhaal de stappen: de leerlingen draaien meerdere keren en beantwoorden vragen of maken opdrachten met verschillende partners.

Kracht van de structuur

Net zoals veel andere Kagan-structuren is **Binnen/Buiten Kring** breinvriendelijk: de leerlingen voelen zich veilig, omdat ze antwoord geven aan een helpende partner en niet ten overstaan van de hele klas. Zorg er wel voor leerlingen structureel met alle leerlingen in de groep samenwerken. Ze leren elkaar hierdoor steeds beter kennen. In een **Binnen/Buiten Kring** kiezen de leerlingen hun partner niet zelf, zoals bij veel andere KlasBouwers wel het geval is. Benoem dit ook regelmatig, dat ze oefenen in samenwerken met iedereen in de groep. Er stroomt meer zuurstof en glucose door de hersenen, omdat de leerlingen in beweging zijn. De hersenen lichten op tijdens de sociale interactie. Wanneer leerlingen elkaar een compliment geven voor een goed antwoord, voelen ze zich goed en wordt het geleerde in het geheugen opgeslagen. Ze krijgen feedback na elk antwoord. De structuur is verfrissend, omdat leerlingen naar een nieuwe partner draaien. Bovendien vormt de totale ervaring een episode, zodat de lesstof in het episodisch geheugen wordt opgeslagen. Als we structuren gebruiken, geven we les op een manier waarop de hersenen van onze leerlingen het best kunnen leren!

Tips

- **Kleine stappen.** Geef de leerlingen bij elke stap mondelinge instructies, zodat ze precies weten wat ze moeten doen.
- **Oefenen met draaien.** Leerlingen kunnen in de war raken van hoe ze moeten draaien. Oefen dit een paar keer voordat ze met de vragen aan de slag gaan. Laat per keer één cirkel draaien.
- **Extra leerling.** Als je een oneven aantal leerlingen in de klas hebt, laat je twee leerlingen 'tweeling' spelen. Tweelingen draaien samen en stellen om de beurt een vraag en geven om de beurt antwoord.
- **FlitsKaarten.** Laat iedere leerling een vraag bedenken voor op een FlitsKaart. De leerlingen stellen elkaar hun vraag en ruilen hun kaarten met elkaar voordat ze draaien. Nadat ze gedraaid zijn, hebben de leerlingen een nieuwe partner en een nieuwe vraag. De leraar kan de FlitsKaarten voorbereiden of de kaarten voor gebruik inzamelen en corrigeren.
- **Door leerlingen bedachte gespreksvragen.** Laat leerlingen vragen bedenken voor hun klasgenoten. Stop de vragen in een hoed en haal er telkens één uit nadat de cirkel gedraaid is.
- **Langs de muren.** Vorm cirkels langs de muren van het lokaal.
- **Neem de klas mee naar het speellokaal of naar buiten.**
- **Speels draaien.** Om het draaien leuker te maken, wissel je het aantal stappen dat de leerlingen moeten zetten af, laat je steeds een andere cirkel draaien en wissel je de draairichting af.
- **Tellen in koor.** Laat de klas het aantal posities hardop meetellen, zodat alle leerlingen weten wanneer ze moeten stoppen. "Eén, twee, DRIE!"
- **Visueel signaal.** Gebruik een visuele aanwijzing, zodat je weet wanneer de leerlingen klaar zijn om verder te gaan. Als ze klaar zijn met hun vraag, kunnen de leerlingen bijvoorbeeld met hun ruggen of schouders tegen elkaar gaan staan of een hand opsteken. Vertel hun dat ze wel met elkaar mogen blijven praten, anders wordt het voor de leerlingen die nog met de opdracht bezig zijn ineens wel erg stil.
- **Zitten in de kring.** Jonge kinderen kunnen in een cirkel op de grond zitten. Eén cirkel gaat staan om te draaien. Krijtmarkeringen of matten geven aan waar de leerlingen moeten gaan staan of zitten.
- **Willekeurige teams.** Binnen/Buiten Kring kan gebruikt worden om willekeurige teams te vormen. Nadat ze een paar keer gedraaid zijn, vraagt de leraar twee naast elkaar staande tweetallen om uit de kring te stappen en in een groep van vier te gaan zitten. Hierdoor ontstaat er een gat in de cirkel. Daarna laat de leraar de tweetallen aan de buiteneinden naar voren komen en de cirkel verlaten. Zij vormen ook een groep van vier. Op dezelfde manier worden de resterende teams gevormd.

ONDERBOUW

Rekenen

- Stippen/cijfersymbolen op kaartjes herkennen
- Splitsen tot 5 of 10
- Buurgetallen noemen van de cijferkaart
- De telrij opzeggen; terugtellen of tellen vanaf een gegeven getal
- Het ontbrekende getal invullen

Taal

- Vragen over het verhaal: Over wie gaat het verhaal? Zou jij vrienden willen zijn met de hoofdpersoon? Waarom wel of niet?
- Welke klank(en) hoor je?
- Rijmen
- Auditieve of visuele analyse/synthese van mkm-woorden

Thema

- Vragen over het thema
- Woordenschat

KlasBouwers

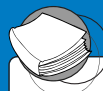
- Persoonlijke vragen: Wat vind je de leukste hoek? Wat speel je daar graag? Wat is je lievelingsdier? Stel dat jij een dag een dier mocht zijn, wat zou je dan doen?
- Vertellen over je tekening, meegebrachte speelgoed of thema-materiaal

BOVENBOUW

Rekenen

- Oplossen van geldvraagstukken
- Opdrachten over tijd: hoe laat is het hier?
- Vermenigvuldigen en delen
- Schatten

Taal

- Delen van een verhaal
- Betekenis van woorden en/of pictogrammen
- Vertellen over een onderwerp
- Vragen die je kunt stellen voordat je een verhaal gaat schrijven
- Vragen stellen over samentrekkingen, spelling van woorden, grammatica

Wereldoriëntatie

- Hoe bescherm je bedreigde diersoorten?
- Wat kun je doen tegen de opwarming van de aarde?
- Noem een aantal maatregelen die genomen worden om wereldoorlogen te voorkomen

KlasBouwers

- Laat zien en vertel
- Wat vind je leuk om te doen (alleen of met anderen)?
- Wie bewonder je?
- Beschrijf je familie

Nederlands en vreemde talen

- Woordenschat
- Voorkennis activeren/inventariseren
- Interpretaties van afbeeldingen

Wiskunde/scheikunde/natuurkunde

- Onderdelen van een cel
- Feiten over het heelal
- Mogelijkheden van recycling
- Vermenigvuldigen van een breuk
- Interpretaties van grafieken en tabellen
- Orgaanfuncties

Wereldoriëntatie

- Impact van uitvindingen
- Uitputting van het regenwoud

KlasBouwers

- Hoe ziet je leven er over vijf jaar uit, denk je?
- Met welke bekende persoon zou je wel eens een 'meet & greet' willen hebben?
- Welke persoon heeft de meeste invloed op je gehad?

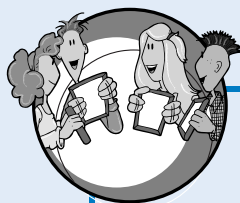
Structuur #6

Genummerde Koppen Bij Elkaar

★ = zeer aanbevolen
• = aanbevolen

Coöperatieve structuren	KlasBouwer TeamBouwer Sociale vaardigheden Communicatievaardigheden Besluitvorming Beheersing Procedureel leren Informatie-uitwisseling Denkvaardigheden Informatie presenteren									
	Interpersoonlijk					Inhoud van het onderwijs				
Genummerde Koppen Bij Elkaar		•	★	★	•	★	★	★	★	

Stappen

Stap 1

De leerlingen zitten of staan op een genummerde plaats

Stap 2

De leraar stelt een vraag en geeft DenkTijd

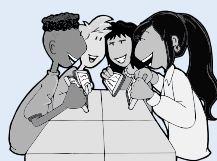
Stap 3

De leerlingen schrijven

Stap 4

Koppen Bij Elkaar

Stap 5

De leerlingen gaan zitten

Stap 6

De leraar noemt een getal

Stap 7

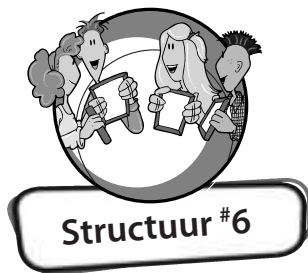
De uitgekozen leerlingen geven antwoord

Stap 8

De klas prijst de uitgekozen leerlingen

Genummerde Koppen Bij Elkaar

De teamgenoten steken hun 'koppen' bij elkaar om de vraag te bespreken en zorgen ervoor dat iedereen het antwoord weet. Er wordt een willekeurig nummer genoemd en het teamlid met dat nummer geeft het antwoord namens het team.

De leerlingen in de teams tellen af, zodat iedere leerling een nummer heeft: 1, 2, 3, 4. De leraar stelt een vraag. Dit kan een vraag zijn waarop een goed of fout antwoord gegeven kan worden: "Wat is de afstand tot de maan?" Het kan ook een opdracht zijn: "Reken 650 meter per seconde om in kilometer per uur." Of het kan een discussievraag zijn: "Denk je dat er buitenaards leven is?" De leerlingen schrijven allemaal hun eigen antwoord op, zodat iedere leerling verantwoordelijk gemaakt wordt. De leerlingen gaan dicht bij elkaar staan (ze steken de 'koppen bij elkaar') en laten elkaar zien wat ze hebben opgeschreven of bespreken de vraag. De leraar noemt een nummer. De leerling met dat nummer geeft het antwoord van het team of vat samen wat het team heeft besproken.

Genummerde Koppen Bij Elkaar is een sterk 'tegengif' tegen de traditionele herhalingssessie. Alle leerlingen zijn actief tijdens het vragen en antwoorden. Iedere leerling moet een antwoord opschrijven en iedere leerling weet dat hij de beurt kan krijgen om het antwoord van het team te geven of het teamgesprek samen te vatten.

Gedifferentieerde instructie

- Leerlingen kunnen hun antwoord tekenen.
- De leraar kan leerlingen de opdracht geven om het antwoord van andere leerlingen te herhalen of uit te leggen.
- De leraar kan leerlingen de opdracht geven om te laten zien of ze het eens of oneens zijn met een antwoord door hun duim omhoog te steken of naar opzij te laten wijzen. Vervolgens vraagt hij de leerlingen uit te leggen waarom. Op die manier hoeven de leerlingen

niet zelf een antwoord te bedenken, maar kunnen ze nadat ze het antwoord gehoord hebben, uitleggen waarom ze het ermee eens of oneens zijn.

- Als de leraar de leerlingen een plaatsnummer geeft op grond van hun capaciteiten, kan hij op hun ontwikkeling afgestemde vragen stellen en de groep met het bijpassende plaatsnummer vragen om antwoord te geven.

Voordelen

Leerlingen...

- ... zijn zelf verantwoordelijk voor wat ze leren en vertellen.
- ... krijgen regelmatig en meteen feedback.
- ... staan aan dezelfde kant als hun teamgenoten en hopen dat de anderen succesvol zijn.
- ... blijven alert, omdat ze hun antwoord opschrijven en vertellen, en weten dat zij de beurt kunnen krijgen.

Stappen

Voorbereiding: De leraar bereidt de vragen of opdrachten voor. De leerlingen hebben een antwoordbord of papier en schrijfgerei.

Stap 1

De leerlingen zitten of staan op een genummerde plaats

De leerlingen weten op welk plaatsnummer zij zitten of staan.

Stap 2

De leraar stelt een vraag en geeft DenkTijd

De leraar stelt een vraag of geeft een opdracht en geeft de leerlingen DenkTijd. De vraag kan een vraag zijn met een goed of fout antwoord, bijvoorbeeld: "Wat is de volgorde van de kleuren in een regenboog?" Het kan ook een gespreksvraag zijn, zoals: "Onder welke omstandigheden is de kans groter dat er een regenboog verschijnt en waarom? Iedereen denkt na over het antwoord."

Stap 3

De leerlingen schrijven

De leerlingen schrijven ieder voor zich een antwoord op, zonder te praten.

Stap 4

Koppen Bij Elkaar

De leerlingen gaan staan en steken de koppen bij elkaar. Ze laten elkaar hun antwoord zien, bespreken het en geven uitleg. Ze bereiken overeenstemming over het antwoord dat ze als team geven en zorgen ervoor dat alle teamgenoten weten wat het antwoord is, omdat een van hen zal worden uitgekozen om het team te vertegenwoordigen.

Stap 5

De leerlingen gaan zitten

De leerlingen gaan zitten als iedereen het antwoord weet of weet wat hij kan zeggen. De leerlingen wissen het antwoord op hun bord uit of bedekken het (zodat ze, als ze de beurt krijgen, zelf het antwoord moeten bedenken of uit hun geheugen moeten opvissen).

Stap 6

De leraar noemt een getal

De leraar noemt een willekeurig getal tussen de 1 en 4. Alle leerlingen met dat plaatsnummer gaan staan. De leraar stelt de staande leerlingen de vraag (of een soortgelijke vraag).

Stap 7

De uitgekozen leerlingen geven antwoord

De staande leerlingen bedenken ieder voor zich het antwoord en schrijven dat op hun antwoordbord. De leraar zegt: "Laat zien" en de uitgekozen leerlingen houden hun antwoordbord omhoog.

Stap 8

De klas prijst de uitgekozen leerlingen

De klasgenoten prijzen de leerlingen die antwoord hebben gegeven.

Kracht van de structuur

Genummerde Koppen Bij Elkaar is een klassiek voorbeeld van coöperatief leren. Er zit positieve onderlinge afhankelijkheid in: één leerling die het antwoord weet, helpt de anderen en alle leerlingen moeten hun steentje bijdragen om het team succesvol te laten zijn. Er zit ook individuele verantwoordelijkheid in: de leerlingen moeten hun eigen antwoord opschrijven en een kwart van hen moet voor de klas antwoord geven. Alle leerlingen zijn bijna even lang actief betrokken. En ten slotte bevat deze structuur simultane interactie: in tegenstelling tot de traditionele klas waarin slechts één leerling antwoord geeft op een vraag en de anderen kunnen afdwalen, schrijven bij Genummerde Koppen Bij Elkaar alle leerlingen een antwoord op – alle leerlingen in de klas geven antwoord op de vraag in plaats van één! Geen wonder dat leerlingen veel actiever worden en de prestaties omhooggaan als een leraar afstapt van de traditionele vraag-en-antwoordmethode en overgaat op Genummerde Koppen Bij Elkaar.

Tips

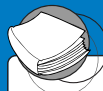
- **Willekeurige nummers.** Selecteer een nummer door aan een LeerlingKiezer te draaien, een dobbelsteen te gooien, nummers uit een hoed te trekken, een pijl op een dartbord (met vier segmenten) te werpen of een elektronische LeerlingKiezer te gebruiken.
- **Individuele leerlingen schrijven.** Zorg ervoor dat de leerlingen zelf een antwoord bedenken en opschrijven en dat vervolgens delen met de groep, zodat alle leerlingen meedoen en verantwoordelijk zijn.
- **Laat de leerlingen hun bord schoonvegen of hun aantekeningen bedekken nadat ze als team de antwoorden besproken hebben en voordat je een plaatsnummer noemt.**
- **Geef de teams de opdracht om te gaan zitten als ze klaar zijn.** Dit is een uiterst handige visuele aanwijzing. Als de meeste teams nog staan, hebben ze meer tijd nodig om de opdracht te maken of hebben ze extra uitleg nodig.
- **Teams met verschillende aantallen.** Als sommige teams uit drie of vijf leerlingen bestaan, moet je de regels een beetje aanpassen. Als een team uit drie leerlingen bestaat, geeft de leerling met nummer 3 antwoord als de nummers 4 aan de beurt zijn. Bestaat een team uit vijf leerlingen, dan geven de leerlingen met nummer 4 en 5 om de beurt antwoord als de nummers 4 de beurt krijgen.

ONDERBOUW

Rekenen

- Wat is het ontbrekende getal?
- Hoeveel stippen om 10 te maken?
- Welke dag komt er na ...
- Wat is het eerstvolgende symbool in de reeks?
- Voorwerpen gebruiken om getal weer te geven
- Een oplossing/aantal tekenen

Taal

- Hoe ziet onze dag eruit?
- Waaraan kun je zien dat het herfst, zomer, bijna kerst is?
- Spelling

Thema

- Woordenschat
- Raadsels

KlasBouwers

- Wat kunnen we doen om ervoor te zorgen dat de nieuwe leerling zich welkom voelt?
- Welke afspraken hebben we gemaakt bij naar het toilet gaan, naar buiten gaan, opruimen?

BOVENBOUW

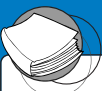
Rekenen

- Waar zit mijn fout?
- Kalenderopgaven
- Wat is mijn wisselgeld?
- Redactie-/verhaalsommen
- Wisselgeld teruggeven
- Grafiek lezen
- Voorwerpen meten

Taal

- Wat is de persoonsvorm?
- Wat is een synoniem voor ...
- Wat is de betekenis van ...
- Betekenis van woorden
- Spelling van woorden
- Belangrijkste onderwerp in een alinea

Spelling

- Welk woord is fout gespeld?
- Geef een dicteewoord door of spel een dicteewoord letter voor letter
- Welke spellingregel hoort hierbij?

Wereldoriëntatie

- Noem de provincie op basis van de kenmerken
- Beantwoord vragen over een hoofdstuk uit de methode
- Bij welke diersoort hoort het dier?

KlasBouwers

- Spelregels bij een sport
- Wat gaat goed in onze groep?
- Welke activiteiten zorgen voor een positieve bijdrage aan de sfeer in onze klas?

Beeldende vorming en muziek

- Welk instrument hoor je?
- Welke techniek heeft de kunstenaar gebruikt?

VOORTGEZET ONDERWIJS

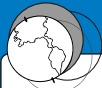
Nederlands en vreemde talen

- Schrijfwijze van woorden
- Corrigeer grammaticale fouten
- Wat is de hoofdgedachte van deze tekst/paragraaf?
- Welke metafoor/analogie past bij ...

Wiskunde/scheikunde/natuurkunde

- Wat is de oorzaak / het gevolg?
- Vragen over / stappen van een experiment
- Uitvoeren van een procedure
- Wat is jouw definitie van ...
- Een wiskundig probleem nabootsen met een voorwerp
- Conclusies trekken uit data of een grafiek

Wereldoriëntatie

- Woordenschat
- Verschil tussen vroeger en nu
- Meerkeuzevragen
- (Terugblik)vragen over een thema

Culturele en kunstzinnige vorming

- Wat wil de artiest overbrengen?
- Stijlen/periodes: uit welke periode komt deze muziek / dit schilderij?

Varianten

Manieren om te antwoorden. Bij stap 7 krijgen leerlingen de opdracht het antwoord van hun team tegelijkertijd te geven. Afhankelijk van het soort vraag zijn er meer antwoordmethoden mogelijk, waaronder:

- **Duim omhoog, duim naar opzij.** Bij ja/nee-vragen of eens/oneens-vragen geven alle uitgekozen leerlingen tegelijkertijd antwoord door hun duim omhoog te doen voor ja of eens, en opzij voor nee of oneens.
- **Antwoordborden.** In het ideale geval heeft iedere leerling een antwoordbord. Op die manier kunnen leerlingen hun antwoord op hun eigen bord schrijven en het antwoord vervolgens aan de klas laten zien als ze de beurt krijgen. Als de leraar één leerling per team aanwijst door een plaatsnummer te noemen, schrijven de leerlingen met dat plaatsnummer het antwoord op het antwoordbord van het team en laten dat aan de klas zien.
- **Antwoordkaarten.** Alle uitgekozen leerlingen houden een antwoordkaart omhoog (bijvoorbeeld met 'ja' of 'nee').
- **Antwoorden met de vingers.** De uitgekozen leerlingen steken een aantal vingers omhoog om hun antwoord duidelijk te maken.
- **Kinesthetische Symbolen.** Leerlingen antwoorden met van tevoren afgesproken kinesthetische symbolen.
- **Op het bord schrijven.** Alle uitgekozen leerlingen schrijven het antwoord van het team op een voor hen gereserveerd gedeelte van het bord.
- **Antwoorden in koor.** Alle uitgekozen leerlingen zeggen het antwoord in koor.
- **Gespreksvragen.** Heb je een gespreksvraag gesteld, vraag dan een paar teams om antwoord te geven, zodat je een scala aan ideeën hoort die zijn besproken.
- **Samen antwoorden.** Als de vraag uit meerdere delen bestaat, wijs dan voor elk deel een ander team of een andere leerling aan om het antwoord te geven.
- **Aanvullen.** Als een antwoord onvolledig is, kies dan een ander team om het aan te vullen. "Team 6, wat kunnen jullie nog toevoegen aan het antwoord?"
- **Eens of oneens.** Een van de staande leerlingen wordt uitgekozen om het antwoord van het team te geven. Als de andere staande leerlingen het ermee eens zijn, gaan ze zitten. Zijn ze het er niet mee eens, dan blijven ze staan en kan de leraar een van hen aanwijzen om een ander antwoord te geven. Of de teams kunnen antwoordborden of -kaarten met 'eens' en 'oneens' gebruiken. De leraar kan dan een team aanwijzen dat de 'oneens'-kaart omhooghoudt.

Structuur #26

Samenwat Signaal

- ★ = zeer aanbevolen
- = aanbevolen

Coöperatieve structuren										
	KlasBouwer	TeamBouwer	Sociale vaardigheden	Communicatievaardigheden	Besluitvorming	Beheersing	Procedureel leren	Informatie-uitwisseling	Denkvaardigheden	Informatie presenteren
Samenvat Signaal	Interpersoonlijk					Inhoud van het onderwijs				
			★	★				★		

Stappen

Stap 1

De leraar benoemt het doel, geeft een onderwerp op en geeft DenkTijd

Stap 3

Samenvatten en controleren

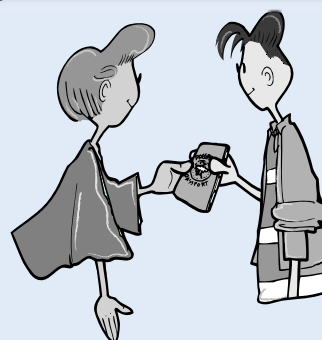
Stap 2

Eén persoon spreekt

Stap 4

Paspoort geven of herformuleren

Samenvat Signaal

Leerlingen verdienen een spreekpaspoort als ze nauwkeurig samenvatten wat de vorige spreker heeft gezegd. Samenvat Signaal stimuleert leerlingen om actief te luisteren.

Stappen

Vorbereiding: de leraar bereidt het onderwerp voor.

Stap 1 De leraar benoemt het doel, geeft een onderwerp op en geeft DenkTijd

De leraar benoemt het doel en geeft een gespreksonderwerp op. Bijvoorbeeld: "Wat vind jij van de aangepaste verkeersregel in steden die bepaalt dat scooters op de rijbaan moeten gaan rijden?" Of: "Hoe denk je dat het verhaal verdergaat?" Of: "Moet het kweken van menselijke organen uit menselijke cellen in een laboratorium legaal zijn?"

Stap 2 Eén persoon spreekt

Eén persoon per tweetal of team geeft zijn mening.

Gedifferentieerde instructie

- Je kunt jonge leerlingen de opdracht geven om te herhalen wat hun partner heeft gezegd, als eerste stap op weg naar het samenvatten.
- Oefen eerst met één vaste formulering. Zeg bijvoorbeeld tegen de leerlingen dat ze beginnen met: "Ik hoorde jou zeggen dat..." Wanneer de leerlingen beter zijn geworden in samenvatten, kun je meer beginformuleringen geven.

Stap 3 Samenvatten en controleren

Nu kan iedere leerling zijn idee vertellen. Maar eerst moet hij samenvatten wat de spreker vóór hem heeft verteld en controleren of hij dat zorgvuldig heeft gedaan, voordat hij zijn eigen idee vertelt. "Jij vindt het geweldig dat wetenschappers

organen kweken uit cellen van patiënten, omdat het levens zal redden en de kwaliteit van leven zal verbeteren. Klopt dat?"

Stap 4 Paspoort geven of herformuleren

Als de leerling wiens idee is samengevat, vindt dat de samenvatting een goede weergave is van zijn idee, geeft hij een spreekpaspoort aan de samenvatter. "Je hebt mijn gedachten goed begrepen." Als hij vindt dat de samenvatting niet klopt, neemt hij zijn verantwoordelijkheid en zegt: "Ik denk niet dat mijn idee goed overgekomen is. Ik probeer het opnieuw." Nadat de spreker het idee anders geformuleerd heeft, krijgt de samenvatter nog een kans om een spreekpaspoort te verdienen.

Kracht van de structuur

Samenvat Signaal is een uitstekende manier om sociale vaardigheden en empathie te ontwikkelen: twee aspecten van emotionele intelligentie. Alle sociale vaardigheden vinden hun oorsprong in een gevoeligheid voor de behoeften, gevoelens en gedachten van anderen. Wie er een gewoonte van maakt om te proberen anderen te begrijpen, heeft een grotere kans op succes in zijn werk, gezin en het leven in het algemeen. Wat het onderwerp ook is, als leerlingen **Samenvat Signaal** doen, ontwikkelen ze een van de belangrijkste sociale vaardigheden, of misschien wel de belangrijkste: anderen begrijpen. **Samenvat Signaal** geeft leerlingen de verantwoordelijkheid om te luisteren. Het is compleet anders dan een ongestructureerd gesprek waarin veel leerlingen niet op de spreker gericht zijn, maar op wat ze zelf willen zeggen. Wanneer ze gericht luisteren, ontwikkelen leerlingen empathie. Empathie zorgt voor verbinding, vriendschap en leiderschapsvaardigheden. Goede leiders houden rekening met de standpunten van anderen. Empathie is het begin van zorgen, delen, samenwerken en het verlangen anderen geen schade toe te brengen. **Samenvat Signaal** geeft leerlingen feedback op hoe goed ze anderen begrijpen; ze ontwikkelen

hun spiegelneuronen. **Samenvat Signaal** ontwikkelt het deel van het brein dat we gebruiken om anderen te begrijpen en van hen te leren. Dankzij onze spiegelneuronen leren we terwijl we naar anderen kijken.

Tips

- **Gebruik Samenvat Signaal met andere structuren.** Samenvat Signaal kan worden gebruikt met andere gespreksstructuren, zoals:
- TweeGesprek Op Tijd
- TweePraat
- RondPraat
- Eens-Oneens In De Rij
- **Geef beginformuleringen.** Reik leerlingen beginformuleringen aan, zoals: "Als ik je goed heb begrepen..." De beginformuleringen kunnen in de klas worden opgehangen of je kunt de leerlingen kaartjes met een beginformulering erop laten gebruiken.
- **Leerlingen brainstormen over beginformuleringen.** Laat de leerlingen met behulp van GedachtenNotities of een andere brainstormstructuur nadenken over beginformuleringen. Hang de beste formuleringen op.
- **Microfoon.** Tijdens het luisteren kunnen jonge leerlingen een denkbeeldige of nepmicrofoon vasthouden, zodat ze zich beter op de spreker kunnen richten. Leerlingen kunnen een nepmicrofoon maken door een lege wc-rol te beschilderen en vervolgens een bal op één kant te plakken.

ONDERBOUW

Allerlei

- Een uitstapje dat jij graag zou willen maken en wat het zo leuk maakt
- Hoe voelde je je toen ...
- Wat vind je het leukst aan onze klas?
- Wat zou je willen veranderen aan onze klas?

Taal

- Vragen over het verhaal: Welk deel van het verhaal vond jij het leukst? Hoe zou het vervolgverhaal gaan? Heb jij weleens iets meegemaakt zoals ... in het verhaal?
- Wat is je lievelingsverhaal?

BOVENBOUW

Rekenen

- Hoe los je een som op?
- Op welke momenten moet je rekenen in je vrije tijd, in het dagelijks leven?

Taal

- Welke persoon in het verhaal lijkt het meest op jou?
- Mijn opstel/spreekbeurt gaat over ... omdat

Wereldoriëntatie

- Omschrijven van natuurkundige termen
- Verschillen tussen een dorp en een stad
- Landen/werelddelen die je zou willen bezoeken en waarom
- Historische persoon voor wie jij bewondering hebt
- Welke positieve bijdrage kun jij, kunnen wij leveren aan de zorg voor ons milieu?

Team-/KlasBouwers

- Wat vind je het leukste aan deze klas?
- Wat zou je in de klas willen veranderen?
- Wat zou je doen als je een grote geldprijs wint?
- Verschillen tussen de school nu en vroeger

VOORTGEZET ONDERWIJS

Nederlands en vreemde talen

- Mening- en discussievragen uit de methode of naar aanleiding van de les
- Motieven in een boek / van een hoofdpersoon
- Bedoeling van de schrijver
- Vragen over poëzie

Wiskunde/scheikunde/natuurkunde

- Stappen in een volgorde bespreken
- Interpretatie van de uitkomsten van een experiment
- Mogelijke gevolgen van zure regen, klimaatopwarming, afschaffen van rietjes bij restaurantketens

Wereldoriëntatie

- 20e eeuw versus 21e eeuw
- Vragen uit het werk/tekstboek

Culturele en kunstzinnige vorming

- Wat ging er door je heen toen je het muziekstuk hoorde of het kunstwerk bekeek?

Microfoon

De teamgenoot die aan het woord is, heeft een microfoon. Nadat een andere teamgenoot zijn woorden heeft samengevat, geeft de eerste spreker de volgende spreker de microfoon, die vervolgens aan de

beurt is. De microfoon, en daarmee het spreekrecht, wordt steeds van de ene aan de andere teamgenoot doorgegeven.

SPREEKPASPOORTEN

Samenvat Signaal

Instructies: Knip de paspoorten uit en geef ieder teamlid een paspoort. De teamgenoten vullen een beginformulering op hun paspoort aan, voordat ze zelf hun gedachten uitspreken.

Spreekpaspoorten

- *Ik hoorde jou zeggen...*
- *Anders gezegd...*
- *Als ik het in mijn eigen woorden herhaal...*
- *Kort samengevat...*
- *Als ik het goed begrijp...*

Spreekpaspoorten

- *Ik hoorde jou zeggen...*
- *Anders gezegd...*
- *Als ik het in mijn eigen woorden herhaal...*
- *Kort samengevat...*
- *Als ik het goed begrijp...*

Spreekpaspoorten

- *Ik hoorde jou zeggen...*
- *Anders gezegd...*
- *Als ik het in mijn eigen woorden herhaal...*
- *Kort samengevat...*
- *Als ik het goed begrijp...*

Spreekpaspoorten

- *Ik hoorde jou zeggen...*
- *Anders gezegd...*
- *Als ik het in mijn eigen woorden herhaal...*
- *Kort samengevat...*
- *Als ik het goed begrijp...*

VOOR
PO EN
VO/MBO

COÖPERATIEVE WERKVORMEN

voor elke groep en ieder vak

Hoe krijg je iedere leerling of student in je klas alert? Hoe zorg je dat iedereen actief meedoet? Door **coöperatieve werkvormen** in te zetten!

Als je leerlingen op een coöperatieve manier laat samenwerken, verbeteren hun leerresultaten aanzienlijk, zo blijkt uit onderzoek. Coöperatief Leren is iets anders dan simpelweg samenwerken. Bij 'normaal' groepswork zie je vaak dat enkele teamleden de kar trekken en de rest achterover leunt. Dit bevordert de leerprestaties juist niet. Daarom bedacht dr. Spencer Kagan coöperatieve werkvormen waarin de basisprincipes van goed coöperatief leren zijn ingebouwd: elke leerling doet mee en ieder groepslid is aan te spreken op het eindresultaat.

In dit boek vind je 59 van deze coöperatieve werkvormen. Het zijn **didactische structuren**: de werkwijze/structuur staat vast, maar de inhoud niet. Die voeg je zelf toe. Dit betekent dat je deze structuren kunt inzetten in iedere groep en voor elke les. Zowel in primair en voortgezet onderwijs als beroepsonderwijs. Bij elke Kagan-structuur staan concrete tips voor toepassingen.

Coöperatieve werkvormen zijn bij uitstek geschikt om zowel interpersoonlijke vaardigheden te versterken als de inhoud van het onderwijs aan de orde te laten komen. Alle leerlingen zijn actief betrokken, en hogere betrokkenheid zorgt voor hogere leeropbrengsten. Waarom alleen leren als het ook samen kan! – ESTHER VAN DER KNAAP, ONDERWIJSWERELD-PO.NL

Met de coöperatieve werkvormen van Kagan is er veel aandacht voor de individuele leerling in samenhang met een groepsproces. De coöperatieve werkvormen van Kagan helpen onze vo-docenten hun 'gereedschapskist' te vullen met manieren om de leerlingen op een leuke, maar bovenal ook effectieve manier invulling te laten geven aan hun leerproces. – YURI SCHNEIDER, MONTFORT COLLEGE ROTTERDAM

9 789461 182821

SHOP.BAZALT.NL

BAZALT GROEP bestaat
uit Bazalt, HCO en RPCZ

Het boek Coöperatieve Werkvormen voor elke groep en ieder vak bestellen?

Ga naar shop.bazalt.nl

Workshop of studiedag over Kagan Coöperatief Leren?

Neem contact met ons op via dienstverlening@bazalt.nl.

Wil je meer tips en gratis hoofdstukken ontvangen?

Meld je dan aan voor onze e-mailings: [aanmelden](#)

